

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

ZÁKLADY SOCIÁLNÍ PRÁCE

**studijní opora k předmětu
pro studenty kombinované formy studia
oboru Sociální komunikace v neziskovém sektoru**

Doporučený semestr:	třetí
Prerekvizita:	není
Navazující předmět:	není
Ukončení předmětu:	zápočet
Garant předmětu:	Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Úvod ke studiu předmětu:

Cílem předmětu je aby studenti získali orientaci v základních pojmech z oblasti sociální práce. Obecně by se měli seznámit s jednotlivými metodami sociální práce. Pokusí se vymezit styčné plochy s oborem sociální pedagogika. Studenti by se měli orientovat v současných východiscích sociální práce, jejích způsobech práce a oblastech uplatnění.

Předmět seznamuje se základními pojmy z oblasti sociální práce a stručně s její historií. Představuje sociální práci jako profesi a vymezuje základní paradigmaty sociální práce. Dále seznamuje s významnými dokumenty vztahujícími se k sociální práci. Předmět představuje sociální služby v kontextu sociální práce. Prezentovány jsou vybrané teorie ovlivňující sociální práci. Představeny jsou základní metody sociální práce - individuální práce s klientem, sociální práce se skupinou, komunitní práce, dále videotrénik interakcí. Předmět se zabývá tématem sociálně-právní ochrany, riziky ústavní péče, alternativními tresty a opatřeními - probací a mediací. Přiblíženo je téma sociálního poradenství.

V rámci předmětu student může využít individuálních konzultací během semestru.

- Zápočet**
- seminární práce
    - a) recenze na libovolnou knihu, jejíž zaměření se vztahuje k tématu sociální práce, v rozsahu min. 3 stran
    - b) zpracovat jednu z oblastí sociální práce z hlediska důvodů zájmu sociální práce o tuto oblast, případnou kritiku veřejnosti a odpověď na tuto kritiku, kdo se z jakých hledisek zabývá touto problematikou v literatuře, navrhované způsoby řešení, síť sociálních služeb a legislativa související v ČR a zemích EU, v rozsahu min. 5 stran
- Zkouška**
- úspěšný písemný test, který je vstupním kritériem k ústní zkoušce
  - ústní rozhovor

Níže je uvedena základní a doporučená literatura. U každého tématu je pak níže uvedeno, které části z následujících titulů jsou relevantní pro jednotlivá témata.

Základní témata ke studiu:

- 1) Úvod do tématu sociální práce
- 2) Historie sociální práce
- 3) Paradigmaty sociální práce
- 4) Vybrané přístupy ovlivňující sociální práci
- 5) Subjekty poskytující sociální služby
- 6) Metody sociální práce
- 7) Práce s jednotlivcem
- 8) Práce se skupinou
- 9) Komunitní práce
- 10) Videotrénik interakce (VTI)
- 11) Ústavní péče
- 12) Práce s ohroženým dítětem
- 13) Práce s rizikovou mládeží
- 14) Probační a mediační práce
- 15) Sociální poradenství

Přehled rozšířených témat:

- 1) Úvod do tématu sociální práce
- 2) Paradigmaty sociální práce
- 3) Vybrané teorie ovlivňující sociální práci
- 4) Metody sociální práce

- 5) Práce s jednotlivcem
- 6) Práce se skupinou
- 7) Komunitní práce
- 8) Videotrénink interakcí
- 9) Ústavní péče
- 10) Práce s rizikovou mládeží
- 11) Práce s ohroženým dítětem
- 12) Probační a mediační práce
- 13) Sociální práce se seniory
- 14) Sociální práce se zdravotně postiženými
- 15) Sociální práce se sociálně nepřizpůsobivými
- 16) Sociální práce s lidmi závislími na drogách či alkoholu
- 17) Sociální práce s minoritami
- 18) Sociální poradenství
- 19) Subjekty poskytující sociální služby
- 20) Dobrovolnictví
- 21) Etika sociální práce
- 22) Supervize v sociální práci
- 23) Syndrom vyhoření v sociální práci

Způsob hodnocení:

- Zápočet** - seminární práce
- a) recenze na libovolnou knihu, jejíž zaměření se vztahuje k tématu sociální práce, v rozsahu min. 3 stran
  - b) zpracovat jednu z oblastí sociální práce z hlediska důvodů zájmu sociální práce o tuto oblast, případnou kritiku veřejnosti a odpověď na tuto kritiku, kdo se z jakých hledisek zabývá touto problematikou v literatuře, navrhované způsoby řešení, síť sociálních služeb a legislativa související v ČR a zemích EU, v rozsahu min. 5 stran

Základní literatura:

- 1) MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001.
- 2) HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. PORTÁL, 1999
- 3) ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Slon, 1994
- 4) ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. Praha: Slon, 1999

Doporučená literatura:

- 1) BEDNÁŘOVÁ, Z. - PELECH, L. *Sociální práce na ulici*. Streetwork. Brno: Doplněk, 1999
- 2) DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997
- 3) GABURA, J. - PRUŽINSKÁ, J. *Poradenský proces*. Praha: Slon, 1995
- 4) HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Slon, 1997
- 5) KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997
- 6) KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 1997
- 7) LAAN, Geert van der. *Otázky legitimity sociální práce*. Boskovice: Albert, 1998
- 8) MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993
- 9) MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Slon, 1995
- 10) MATOUŠEK, Oldřich. *Potřebujete psychoterapii?* Praha: Portál, 1995
- 11) MATOUŠEK, Oldřich. *Práce s rizikovou mládeží*. Praha: Portál, 1996
- 12) MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998
- 13) MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001
- 14) NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000
- 15) *Obce, města, regiony a sociální služby*. Praha: Socioklub, 1997

- 16) TOMĚŠ, Igor. *Sociální politika: Teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996
17) VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000

Vybraná periodika:

- 1) Sociální práce
- 2) Sociální politika
- 3) Psychologie dnes - dříve PROPSY
- 4) Konfrontace
- 5) Grant
- 6) Měsíčník pro neziskový sektor
- 7) Éthum

1. Úvod do tématu sociální práce

- definice, vymezení pojmů

- východiska
- pomocné disciplíny sociální práce
- historie a současnost
- smysl a poslání sociální práce
- osobnost sociálního pracovníka
- oblasti působení a uplatnění v oboru sociální práce

Doporučená literatura:

- HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: OSMIUM, 1999. s. 9 – 16.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. s. 9 - 153, 183 - 192.
 ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. s. 16 - 32, 57 - 58.
 ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. Písek: Renaissance, 1996. s. 16 - 21, 123 - 144.
Vzdělávací standardy v sociální práci. Praha: Socioklub, 1997. s. 26 - 34.

Literatura:

- BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.
 GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995.
 HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A. a MATULAYOVÁ, T. *Sociální pedagogika a sociální práce*. SR Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2001.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
 KVĚTENSKÁ, Daniela. Masaryk a sociální témata. *Sociální práce/Sociální práce*, 2004, č. 1, s. 91-98.
 LAAN, Geert van der. *Otázky legitimity sociální práce*. Boskovice: Albert, 1998.
 LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociální práce*. SR, 2002.
 LEVICKÁ, Jana. *Metody sociální práce*. SR, VeV, s.r.o., 2003
 MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
 MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000.
 NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

Internetové odkazy:

<http://www.mpsv.cz>

- stránky Ministerstva práce a sociálních věcí, je zde v rubrice Sociální problematika mj. Sociální doktrína ČR, různ. etické kodexy

<http://www.noviny-mpsv.cz/>

- elektronický časopis Sociální politika a sociální práce

<http://socprace.webpark.cz>

- elektronická podoba časopisu Sociální práce/Sociální práce, vydává Asociace vzdělavatelů v sociální práci

<http://www.osf.cz/socialniprace/historie.html>

- historie sociální práce

Cvičení:

- a) Každý student popíše svoji motivaci k studiu, pokusí se popsat svůj přínos budoucí profesi, které své vlastnosti vidí jako přínosné a využitelné v profesi.
- b) Studenti si ve skupinách připraví body k diskusi o vztahu sociální práce a sociální pedagogiky. Zástupci skupin prezentují týmovou práci a řídí diskusi k jednotlivým bodům (např.: na co se který obor více zaměřuje, kde mají styčné plochy, atd.)

2. Paradigmata sociální práce

- sociální práce jako terapeutická pomoc (viz. příloha č. 3)

- sociální práce jako reforma společenského prostředí (viz příloha č. 3)
- poradenské paradigma (viz příloha č. 3)
- modely sociální práce ovlivněné příbuznými vědami

Doporučená literatura:

LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociálnej práce*. SR, 2002, 153-216.

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: vyd. Marek Zeman, 2001, s.10-17.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001, s.187-189.

Literatura:

HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A. a MATULAYOVÁ, T. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. SR Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2001.

NAVRÁTIL, Pavel. *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: MU, 2000.

Cvičení:

Každý student si vybere jedno z paradigmat či modelů sociální práce, které je blízké jeho pohledu na pomáhající profesi a jedno, které je mu nejméně blízké a pokusí se argumentovat z jakých důvodů.

3. Vybrané teorie ovlivňující sociální práci

- stručný přehled pojmání osobnosti a psychoterapeutických směrů

- vývoj psychoterapie (viz příloha č. 4)
- behaviorální sociální práce
- terapie realitou
- rodinná terapie
- systemický přístup (viz. příloha č.5)

Doporučená literatura:

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 1997.
 LUDEWIG, Kurt. *Systemická terapie. Základy klinické teorie a praxe*. Praha: Pallata, 1994.
 MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001, s.193-265.
 NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: vyd. Marek Zeman, 2001.
 NAVRÁTIL, Pavel. *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno: MU, 2000.
 NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 70-78.

Literatura:

BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.
 DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1997.
 GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995.
 GJURIČOVÁ, Šárka a KUBIČKA, Jiří. *Rodinná terapie. Systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada publishing, 2003.
 HOLLSTEIN-BRINKMANN, Heino. *Sociální práce a systémové teorie*. SR Trnava, Trnavská universita a Slovac Academic Press, s.r.o., 2001.
 JONESOVÁ, Elsa. *Terapie rodinných systémů. Vývoj v milánských systemických terapiích*. Hradec Králové: Konfrontace, 1993.
 KNOBLOCH, Ferdinand, KNOBLOCHOVÁ, Jiřina. *Integrovaná psychoterapie*. Praha: Avicenum, Grada, 1993.
 KNOBLOCH, Ferdinand, KNOBLOCHOVÁ, Jiřina. *Integrovaná psychoterapie v akci*. Praha: Grada Publishing, 1999.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
 KVĚTENSKÁ, Daniela. Sociální práce a systemický přístup. In *Socialia 2001. Sociální práce a ostatní společenskovední disciplíny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2002.
 LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociální práce*. SR, 2002.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.
 MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Potřebujete psychoterapii?* Praha: Portál, 1995.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993.
 PECHÁČKOVÁ, Soňa. *Zpráva o systemické terapii*. Praha: Institut pro systemickou zkušenost, 1993.
 RIEGER, Zdeněk, VYHNÁLKOVÁ, Hana. *Ostrov rodiny. Integrovaný přístup pro práci s rodinou. Příručka pro odborníky*. Hradec Králové: Konfrontace, 1996.
 ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.
 SATIROVÁ, Virginia. *Kniha o rodině*. Praha: Práh, Svan, Knižní klub, 1994.
 SCHLIPPE, Arist von, SCHWEITZER, Jochen. *Systemická terapie a poradenství*. Brno: Cesta, 2001.
 ŠIMON, Fritz B., STIERLIN, Helm. *Slovník rodinné terapie*. Hradec Králové: Konfrontace, 1995.
 ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. Písek: Renaissance, 1996.
 VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999.
 VYMĚTAL, Jan. *Úvod do psychoterapie*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992.

Internetové odkazy:

<http://www.viap.cz>

- webové stránky Pražské psychoterapeutické fakulty, kde jsou mimo jiné další užitečné odkazy v oblasti psychoterapie

Cvičení:

- Na základě skupinové práce si studenti připraví referát o hlavních rysech zadaného psychoterapeutického směru.

b) Každý student napíše recenzi na některou z odborných knih korespondujících s předmětem výuky, podle vlastního výběru a seznámí s ní ostatní studenty.

4. Metody sociální práce

- základní terminologie (viz. příloha č. 6)

- pojetí metod sociální práce
- etapy sociální práce (viz. příloha č. 7)

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.65 – 287.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.

NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 49-70.

Literatura:

LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociálnej práce*. SR, 2002.

LEVICKÁ, Jana. *Metódy sociálnej práce*. SR, VeV, s.r.o., 2003?

ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.

Cvičení:

- a) Na konkrétní či fiktivní kasuistice se studenti pokusí zmapovat a popsat průběh jednotlivých etap sociální práce.
- b) Studenti se pokusí objasnit, jak porozuměli v základní terminologii pojmům metodologie, metodika, metoda a technika sociální práce, s využitím praktického příkladu.

5. Práce s jednotlivcem

- navázání kontaktu s klientem

- naslouchání (viz. příloha č.8)
- odlišení pomoci a kontroly
- princip držitele problému
- profesionální způsoby práce

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.65 – 150.
 LUDEWIG, Kurt. *Systemická terapie. Základy klinické teorie a praxe*. Praha: Pallata, 1994, s. 73-85.
 ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. Písek: Renaissance, 1996, s.8-44.

Literatura:

BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.
 GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
 LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociální práce*. SR, 2002.
 LEVICKÁ, Jana. *Metódy sociálnej práce*. SR, VeV, s.r.o., 2003?
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000.
 NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992.
 ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.

Cvičení:

- a) Každý student popíše jakým způsobem navázal kontakt se svým prvním klientem např. na praxi, co se dařilo, co se nedařilo, co kontakt pomáhalo navázat, jak hodnotil setkání klient atd.
- b) Studenti popíší, co vše by v ideálních podmínkách mohlo podpořit navázání kontaktu s klientem.

6. Práce se skupinou

- druhy skupin

- charakteristika skupinové psychoterapie
- fáze vývoje uzavřené skupiny

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.151–178.

NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 78-86.

Literatura:

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha: Galén, 1995.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 1997.

LEVICKÁ, Jana. *Teoretické aspekty sociální práce*. SR, 2002.

LEVICKÁ, Jana. *Metódy sociálnej práce*. SR, VeV, s.r.o., 2003?

MATOUŠEK, Oldřich. *Potřebujete psychoterapii?* Praha: Portál, 1995.

PECK, M. Scott. *V jiném rytmu*. Olomouc: Votobia, 1997.

RIEGER, Zdeněk. *Lod' skupiny*. Hradec Králové: Konfrontace, 1998.

ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.

YALOM, I.D. *Teorie a praxe skupinové psychoterapie*. Hradec Králové, Konfrontace, 1999.

Cvičení:

- Studenti popíší s jakými typy práce se skupinou se setkali v praxi.
- Studenti popíší techniky sociální práce, které jsou vhodné k práci se skupinou a případně přiblíží techniky práce se skupinou, se kterými se setkali v praxi.

7. Komunitní práce

- pojmové vymezení komunitní práce (viz. příloha č. 9)

- příklady komunitní práce
- klienti komunitní práce
- cíl, organizace a taktiky komunitní práce
- strategie komunitní práce
- komunitní pracovník

Doporučená literatura:

HARTL, Pavel. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. s. 23 - 39, 67 - 83, 117 – 139.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.251–287.

Literatura:

BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.

MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.

NOVOTNÁ, V. a SCHIMMERLINGOVÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997.

ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994.

Internetové odkazy:

<http://www.materskacentra.cz>

- síť mateřských center v ČR

Cvičení:

- Studenti v rámci řízené diskuse určí, které problémy lidem nejvíce ztěžují bydlení na sídlištích. Potom požádají alespoň tři obyvatele sídliště, aby si seznam přečetli, případně ho doplnili a pět položek očíslovali podle pořadí významnosti.
- Každý student si připraví návrh postupu při snaze vyvolat žádoucí změnu v konkrétní lokalitě, popíše kroky a jakého cíle chtějí dosáhnout.
- V rámci skupin si studenti připraví stručný (cca 3min.) příspěvek do místních médií, tak, aby co nejlépe vystihli chystanou změnu v určité lokalitě a zároveň získali podporu místních obyvatel a případně nové spolupracovníky.

8. Videotrénink interakcí

- stručný popis podstaty VTI

- východiska
- klienti vhodní k VTI
- videotrénink interakcí v ČR

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.231– 249.

Internetové odkazy:

<http://www.spin-vti.cz/index.htm>

- občanské sdružení SPIN, zabývající se videotréninkem interakcí a výcvikem v této oblasti

Cvičení:

Studenti se pokusí vybrat situaci ze své praxe, či běžného života, která by byla vhodná pro videotrénink interakcí a uvedou důvody pro svůj výběr. Možné řešit formou týmové práce.

9. Ústavní péče

- funkce ústavů

- pravidla a sankce
- denní program v ústavní péči
- rizika ústavní péče
- diskuse o ideálu ústavní péče

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 151 - 181.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. Praha: Slon, 1995. s. 17 - 24, 107 - 138.

Literatura:

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.

Legislativa:

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně-výchovné péči ve školských zařízeních

Cvičení:

- Studenti popíší z hlediska funkcí a rizik ústavy, se kterými se setkali.
- Každý student navrhne hrubé obrysy ideálního ústavu pro zvolenou klientelu.

10. Práce s rizikovou mládeží

- příčiny kriminality dětí a mládeže

- vliv prostředí - standfordský pokus
- prevence kriminality dětí a mládeže
- síť subjektů podílejících se na práci s rizikovou mládeží
- způsoby práce s rizikovou mládeží

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s.21 - 107, 145 - 222, 253 - 292.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993. s. 101 - 102.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 219 - 250.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 274 - 287.

časopis ÉTHUM, 2000, č. 25

Literatura:

BEDNÁŘOVÁ, Z. - PELECH, L. *Sociální práce na ulici. Streetwork*. Brno: Doplněk, 1999.

GILBERT, Guy. *Až do krajnosti. Kněz mezi mladými na okraji společnosti*. Praha: Portál, 1994.

GILBERT, Guy. *Bratr vyvržených. Kněz na pařížské periferii*. Praha: Portál, 1993.

HOPPEOVI, Siegrid a Hartmut, KRABRL, Jans. *Sociálně psychologické hry pro dospívající*. Praha: Portál, 2001.

HOWARD, Jones. *Zločin v měnící se společnosti*. Praha: Mladá fronta, 1967.

LÁBÁTH, Vladimír a kol. *Riziková mládež. Možnosti potenciálních změn*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Práce s rizikovou mládeží. Projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál, 1996.

VEČERKA, K. a kol. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: MV, 1997.

VOŇKOVÁ, J., CHALUPOVÁ, J. *Sociální práce s pachateli*. Praha: Leges, 1992.

WARD, Pete, ADAMS, Sam, LEVERMORE, Jude. *Jak se připravovat na práci s mládeží*. Praha: Portál, 1997.

Legislativa:

Zákon č. 359/ 1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 218/ 2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Internetové odkazy:

<http://lata.web3.cz/>

- občanské sdružení LATA, zaměřené na práci s rizikovou mládeží

<http://www.ratolest.cz>

- brněnská obdoba o.s. LATA

<http://www.nzdm.cz>

- stránky nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, kluby a terénní práce

<http://www.tspweb.cz>

- terénní sociální práce

Cvičení:

- Studenti se zamyslí, které vlivy mají podle jejich názoru největší vliv na možné delikvenci dětí a mládeže.
- Skupinová práce na téma: Jak by měla vypadat účinná prevence kriminalita dětí a mládeže, následuje prezentace týmové práce.

11. Práce s ohroženým dítětem

- domácí násilí

- syndrom CAN
- pomocné modely pro posuzování situace ohroženého dítěte
- sociální služby zaměřené na pomoc ohroženým dětem

Doporučená literatura:

DUNOVSKÝ, J., DYRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.201-228.

Literatura:

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993.

VANÍČKOVÁ, Eva a kol. *Sexuální zneužívání dětí – 1.díl*. Praha: Karolinum, 1997.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999.

Legislativa:

Úmluva o právech dítěte z roku 1989

Zákon č. 210/1998 Sb., o rodině

Zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči

Zákon č. 359/ 1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Internetové odkazy:

<http://www.nasedite.cz>

- Nadace Naše dítě a Linka bezpečí

<http://www.fod.cz>

- Fond ohrožených dětí

<http://www.bkb.cz>

- Bílý kruh bezpečí pracuje s oběťmi domácího násilí či jiné trestné činnosti

Cvičení:

Studenti se pokusí v rámci týmové práce posoudit modelovou situaci a nalézt možná vhodná řešení a kontraindikace.

12. Probační a mediační práce

- základní pojmy, uvedení do problematiky

- typy a možnosti alternativních trestů
- legislativní ukotvení probace a mediace, alternativních trestů
- organizační struktura Probační a mediační služby a České republiky

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.135-150.
Příručka pro probaci a mediaci. Praha: Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici, 2001.

časopis ÉTHUM, 2001, č. 31

Literatura:

HOLÁ, Lenka. *Mediace. Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003.
 MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
Poslání a organizační struktura probační a mediační služby. Mezinárodní diskusní fórum. České vězeňství, 1999, č. 1, příloha č. 1.
 PREUSKER, H. *Vývojové linie výkonu trestu v Evropě*. In: K vybraným otázkám novel trestních kodexů. Praha: SPJ, 1996.
 RISKIN, L.L., ARNOLD, T., KEATINGJ, M. *Mediace aneb Jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997.
 VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999.
 VOŇKOVÁ, J., CHALUPOVÁ, J. *Sociální práce s pachatelí*. Praha: Leges, 1992..

časopisy České vězeňství, Trestní právo, Všehrd, Právník, Právní rozhledy

Legislativa:

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád

Internetové odkazy:

<http://www.justice.cz>

- stránky Ministerstva spravedlnosti, pod kterými jsou i stránky PMS v ČR

<http://spj.cz>

- Sdružení pro probaci a mediaci v justici

Cvičení:

- Studenti se individuálně pokusí v literatuře najít jak jsou pojmány alternativní tresty v zahraničí, každý student si zvolí zemi, o kterou se bude zajímat.
- Studenti se rozdělí na dvě skupiny a budou shromažďovat argumentaci v první skupině pro podporu alternativních trestů, ve skupině druhé pro opozici. Tyto dvě skupiny si zvolí interprety argumentů, kteří budou přesvědčovat stranu druhou o správnosti zastávaného názoru. Skupina může své mluvčí podporovat.

13. Sociální práce se seniory

- stáří jako možný sociální handicap

- rizika provázející stáří
- umírání - společenské tabu
- sociální služby

Doporučená literatura:

HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A. a MATULAYOVÁ, T. *Sociální pedagogika a sociální práce*. SR Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2001. s. 219-256.
Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 60 - 71, (96 - 105), 149 - 171.
 TOMES, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996.s. 119 - 125.

Literatura:

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 1990.
 KALVACH, Zdeněk. *Úvod do gerontologie a geriatrie*. Praha: Regleta, 1997.
 KUBLER-ROSSOVÁ, Elisabeth. *Hovory s umírajícími*. Hradec Králové, Signum unitatis, 1992.
 KUBLER-ROSSOVÁ, Elisabeth. *Život a umírání*. Hradec Králové, Signum unitatis, 1991.
 KUBLER-ROSSOVÁ, Elisabeth. *Odpovědi na otázky o smrti a umírání*. Praha: H&H, 1995.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství. Struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním postižením*. Praha: Portál, 2000.
 PACOVSKÝ, Vladimír. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum, 1990.
 PICHAUD, Clément, THAREAUOVÁ, Isabelle. *Soužití se staršími lidmi*. Praha: Portál, 1998.
 RHEINWADOVÁ, Eva. *Novodobá péče o seniory*. Praha: Grada, 1999.
 SVATOŠOVÁ, Marie. *Hospice a umění doprovázet*. Praha: Ecce homo, 1995.
 VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999.

Internetové odkazy:

<http://www.hospice.cz>

- o hospicích a paliativní péči

Cvičení:

- Studenti popíší jak by měla vypadat síť služeb pro seniory, tak, aby nemuseli využívat ústavní péče.
- V týmové práci studenti navrhnu projekt pro ideální domov důchodců.

14. Sociální práce se zdravotně postiženými

- základní pojmy (viz. příloha č. 10)

- tělesná postižení
- smyslová postižení
- péče o duševní zdraví
- síť sociálních služeb pro zdravotně postižené
- legislativa, dávky
- rovnoprávné zapojení (viz. příloha č. 11)
- organizace osob se zdravotním postižením

Doporučená literatura:

HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A. a MATULAYOVÁ, T. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. SR Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2001. s. 219-256.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993. s. 91 - 100
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000. s. 11 - 53, 80 - 84.
Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 106 - 114.
 TOMEŠ, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996. s. 98 - 107.
 VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 98 - 134, 137 - 237.

Literatura:

ČERNOUŠEK, Michal. *Šílenství v zrcadle dějin*. Praha: Grada, Avicenum, 1994.
 FOUCALT, Michel. *Dějiny šílenství. Hledání historických kořenů pojmu duševní choroby*. Praha: Lidové noviny, 1994.
 FREEMAN, Roger D. - CARBIN, Clifton F. - BOESE, Robert J.. *Tvé dítě neslyší?* Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených dětí, 1992.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Mít pro co žít*. Praha: Návrat domů, 1994.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologická rehabilitace zdravotně postižených. Jak zlepšovat psychický stav nemocných*. Praha: Avicenum, 1985.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Vážně nemocný mezi námi*. Praha: Avicenum, 1989.
 MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. Praha: H&H, 1992.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.

časopis ÉTHUM, 2003, č.38 – osobní asistence

Legislativa:

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení
 Zákon č. 114/1988Sb., o působnosti orgánů ČSSR v sociálním zabezpečení
 Vyhláška č. 149/1988 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení
 Vyhláška č. 182/1991., kterou se provádí zákon o sociální zabezpečení
 Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
 Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
 Zákon č. 463/ 1991 Sb., o životním minimu

Internetové odkazy:

<http://internetporadna.cz>

- stránky zaměřené na problematiku sociálně znevýhodněných či pro všechny, kteří si občas neví rady

<http://www.homecare.cz>

- domácí péče

<http://www.infoposel.cz>

- informační systém pro zdravotně postižené

<http://www.blindfriendly.cz>

- stránky pro zdravotně postižené, zejména pro nevidomé

Cvičení:

a) Studenti napíší zamyšlení o integraci tělesně postižených spolubčanů.   b) Studenti popíší příklady diskriminace zdravotně postižených lidí.

15. Sociální práce se sociálně nepřízpůsobivými

- osobnost bezdomovce
- proces vzniku a stadia bezdomovství
- typy bezdomovectví
- rizika bezdomovectví
- možnosti pomoci a sociální služby

Doporučená literatura:

JANEBOVÁ, Radka. *Proces vzniku a stadia bezdomovství*. In: Sociální práce, 2, 1999, č.4., str. 27 - 28.
Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 115 - 133.
 TOMEŠ, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996. s.126 - 133.
 VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 411 - 416.

Literatura:

JANEBOVÁ, Radka. *Některé zkušenosti s pomocí bezdomovcům v USA a Velké Británii*. In: Sociální politika, 27, 2001, č.2, str. 19 - 21.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.

Legislativa:

Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti

Témata pro přípravu studentů na seminář:

a) Studenti zhodnotí systém práce s bezdomovci u nás.

16. Sociální práce s lidmi závislými na drogách či alkoholu

- specifika závislosti na drogách
- specifika závislosti na alkoholu
- gamblerství
- síť sociálních služeb v oblasti práce se záviskými lidmi
- prevence
- typologie jednotlivých sociálních služeb

Doporučená literatura:

BEDNÁŘOVÁ, Z. - PELECH, L. *Sociální práce na ulici. Streetwork*. Brno: Doplněk, 1999. S. 54 - 71.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001. s. 195 - 206.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993. s. 104 - 106.
 MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 88 - 89.
Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 241 - 250.
 VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 288 - 313.

časopis ÉTHUM, 2002, č.34 – terénní programy pro uživatele drog

Literatura:

Drogy ze všech stran II. Sborník příspěvků o drogové problematice. Praha: FILIA, 2000.
 DVORÁK, Dušan. *Metodika vzdělávacích programů prevence drogových závislostí a HIV/AIDS*. Praha: FILIA, 1995.
 KALINA, Kamil. *Drogy v ordinaci praktického lékaře*. Praha: FILIA, 1997.
 MARHOUNOVÁ, Jana. *Alkoholici, fetišáci a gambleři*. Praha: Empatie, 1995.
 MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.
 MATULA, Štefan. *Protidrogová prevencia v kontexte výchovnej a psychologickéj prevencie sociálnej patológie na Slovensku*. In: Sborník. Prevence ve městech. Praha: MVČR, 1996.
 NEŠPOR, Karel. *Návykové látky - Romantické období končí*. Praha: FIT IN, 1995.

Témata pro přípravu studentů na seminář:

- a) Studenti se pokusí popsat užitečnou prevenci proti závislostem, jaké prvky by měla obsahovat, které naopak nikoliv.
- b) Studenti v rámci svého bydliště zmapují instituce, které se podílejí na péči o lidi s alkoholovou a drogovou závislostí a pokusí se zjistit, jak funguje jejich spolupráce.

17. Sociální práce s minoritami

- rozdělení menšin podle charakteristik, základní pojmy (viz. příloha č. 12)
- otázka národnosti a nacionalismu
- vybrané menšiny na našem území v přehledu a současné soužití
- metody a postupy snižování národnostního a rasového napětí a odstraňování předsudků
- organizace a nevládní organizace na pomoc minoritám

Doporučená literatura:

- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Slon, 1993. s. 114 - 117.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. s. 267 - 293.
- MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 135 - 144.
- NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. s. 9 - 33, 51 - 121.
- Romové, bydlení, soužití*. Sborník. Praha: Socioklub, 2000. s. 24 - 78.
- Romové v České republice*. Praha: Socioklub, 1999. s. 16 - 89, 244 - 286, 352 - 394, 473 - 503.
- ŘÍČAN, Pavel: *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 13 - 94, 103 - 135 .
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasizmu*. Sborník. Praha: Portál, 1998. s. 53 - 122.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. s. 355 - 377.

Literatura:

- GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Hříbal, 1993.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.
- PRUCHA, Jan. *Multikulturní výchova. Teorie-praxe-výzkum*. Praha: ISV nakladatelství, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese. Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999.

Legislativa:

- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR
- Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin

Témata pro přípravu studentů na seminář:

- Studenti budou měsíc monitorovat tisk několika běžných periodik a analyzovat články podporující rasovou diskriminaci a xenofobii a zároveň články podporující toleranci a multikulturalitu.
- Studenti popíší své osobní pozitivní i negativní zkušenosti s minoritami.

18. Sociální poradenství

- základní sociální poradenství
- odborné sociální poradenství
- občanské poradny (viz. příloha č. 13)

Doporučená literatura:

LEVICKÁ, Jana. *Metódy sociálnej práce*. SR, VeV, s.r.o., 2003?, s. 104-110.
 MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 65 – 287.
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000. S. 55 - 132.
Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997. s. 198 - 218.

Literatura:

GABURA, Ján, PRUŽIŇSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
 WILSON, Dick a MNIZSKO, Stefan. *Jak založit a vést občanskou poradnu*. Asociace občanských poraden, 1998.

Legislativa:

Zákon č. 394/1999 Sb., o veřejném ochránci práv

Internetové odkazy:

<http://www.obcanskeporadny.cz>
 - stránky Asociace občanských poraden

Témata pro přípravu studentů na seminář:

- a) V rámci skupin si studenti stanoví a podle důležitosti seřadí vlastní "poradenské desatero". S komentářem ho prezentují ostatním skupinám a společně sestaví výsledné "desatero".

19. Subjekty poskytující sociální služby

- poskytovatelé sociálních služeb
- komunitní plánování
- možnosti nevládního neziskového sektoru v oblasti sociálních služeb
- současné proměny struktury sociálních služeb (akreditace, zákon o sociálních službách, atd.)

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001, s. 155-181.

Literatura:

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003.

Obce, města, regiony a sociální služby. Praha: Socioklub, 1997.

TOMEŠ, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996.

Legislativa:

Zákon č. 38/1990 Sb., o sdružování občanů

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech

Internetové odkazy:

<http://www.neziskovky.cz>

- stránky zaměřené na neziskový sektor, provozuje ICN

<http://ecn.cz>

- stránky zaměřené na neziskový sektor

<http://www.kormidlo.cz>

- katalog odkazů občanské společnosti, rychlá orientace v neziskovém sektoru

<http://www.mpsv.cz>

- v rubrice Sociální problematika se skrývá mj. koncepce sociálních služeb atd.

<http://www.statnisprava.cz>

- vše ze státní správy – obce, obce pověřené, kraje, atd.

<http://www.radce.cz>

- strategie rozvoje neziskového sektoru

Cvičení:

V řízené diskusi budou studenti zdůvodňovat výhody a nevýhody

- a) sociálních služeb provozovaných nevládními neziskovými organizacemi
- b) sociálních služeb provozovaných obcemi
- c) sociálních služeb provozovaných státem

20. Dobrovolnictví

- historie svépomoci a dobrovolnictví
- typy a charakteristiky dobrovolnictví
- práce s dobrovolníky
- dobrovolnictví v ČR

Doporučená literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001, s. 105-109.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 61-63.

TOŠNER, Jiří a SOZANSKÁ, Olga. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002.

Legislativa:

Zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě

Internetové odkazy:

<http://www.dobrovolnik.cz>

- stránky věnované dobrovolnictví

<http://www.hest.cz>

- HESTIA – Národní dobrovolnické centrum

Cvičení:

Studenti se pokusí zamyslet formou brainstormingu nad motivací dobrovolníků, co jim může dobrovolnická práce přinášet a naopak nad tím, co je v jejich práci může brzdit.

21. Etika sociální práce

- hodnoty v profesionální sociální práci
- etický kodex sociálních pracovníků
- role sociálního pracovníka

Doporučená literatura:

HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: OSMIUM, 1999, s. 137 - 162.
 MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 21-49, 369-371.
 ŘEZNÍČEK, Ivo. *Metody sociální práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994, s. 29-32.
 ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat*. Písek: Renaissance, 1996, s. 131-134.

Literatura:

BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.
 HENRIKSEN, Jan-Olav a VETLESEN, Arne Johan. *Blízké a vzdálené. Etické teorie a principy práce s lidmi*. Brno: Sdružení Podané ruce a Boskovice: Nakl. Albert, 2000.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
 van der LAAN, Gert. *Otázky legitimity sociální práce*. Boskovice: nakl. Albert a Ostrava: Zdravotně sociální fakulta Ostravské univerzity, 1998.

Cvičení:

Studenti formulují svá stanoviska vůči hodnotám sociální práce a to v diskusi, týkající se jejich konfliktnosti nebo dvoupólnosti:

- sociální pracovník jako služebník klientův vs. autoritativní odborník;
- zásada svobodného rozhodování klientů vs. potřeba společnosti kontrolovat deviantní chování;
- absolutní svéprávnost klientů vs. omezená svéprávnost duševně nemocných, zločinců, lidí s postižením, starých lidí, dětí a mládeže, přistěhovalců, atd.;
- dodržování důvěrnosti informací vs. jejich prozrazování v zájmu ochrany společnosti, rodinných příslušníků klientů nebo v zájmu lepšího řešení problémů;
- rozpory mezi zodpovědností vůči klientům, zodpovědností vůči zařízení sociální péče a pomoci a zodpovědností vůči širší společnosti

(podle Rezníčka, 1994, s.32)

22. Supervize v sociální práci

- funkce supervize
- specifické cíle supervize
- formy supervize

Doporučená literatura:

- BEDNÁŘOVÁ, Z. - PELECH, L. *Sociální práce na ulici. Streetwork*. Brno: Doplněk, 1999, S. 72 - 81.
- GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. s. 96 - 99.
- HAVRDOVÁ, Zuzana. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: OSMIUM, 1999, s. 29 - 39.
- KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997, s. 131 - 141.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 369-371.
- MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 349-365.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Supervize v sociální práci*. In: Sociální práce, 2001, č. 1, s. 6-7.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Projektová supervize*. In: Sociální politika, 2001, č. 2, s. 15.

časopis Psychoterapeutické sešity, 2000, č. II., Praha: Portál, příloha Psychologie dnes
časopis ÉTHUM, 2000, č. 28

Literatura:

- BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak neztratit nadšení*. Praha: Grada- Avicenum, 1998.
- LUDEWIG, Kurt. *Systemická terapie. Základy klinické teorie a praxe*. Praha: Pallata, 1994.
- MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
- Úvod do supervize. Cyklický model*. Tišnov: Sdružení SCAN, 2002.

Cvičení:

Každý student si stanoví několik kritérií, které bude chtít sledovat od svého supervizora v příští praxi (např. jak se podařilo navázat vztah s klientem, jak se dařilo naslouchat klientovi atd.).

23. Syndrom vyhoření v sociální práci

- burn-out syndrom
- příznaky syndromu vyhoření v pomáhajících profesích
- prevence syndromu vyhoření

Povinná literatura:

- GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, s. 95.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997, s. 100-104.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001, s. 113-119.
 MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 51-60.
 MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. s. 243-252.
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000, s. 93-96.

Literatura:

- BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMAN, Petr. *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál, 2001.
 EIS, Zdeněk. *Volejte linku důvěry*. Praha
 GABURA, Ján, PRUŽINSKÁ, Jana. *Poradenský proces*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995.
 KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak neztratit nadšení*. Praha: Grada- Avicenum, 1998.
 KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001.
 LIBIGEROVÁ, Eva. *Syndrom profesionálního vyhoření*. In: SCAN čas. LF UK v HK, 1998, č. 4, s. 18 - 22.
 MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
 NOVOSAD, Libor. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000.
 PEŇÁZOVÁ, Jolana. *Syndrom vyhoření. (Burn-out syndrom)*. In: Esprit, 2000, č. 7, s. 2 - 3.
 POTTEROVÁ, Beverly. *Jak se bránit pracovnímu vyčerpání*.
 SCHMITBAUER, Wolfgang. *Úskalí pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2000.

Cvičení:

Každý student se zamyslí nad tím, jak se bude bránit syndromu vyhoření.